

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

«Ա.Ա. ԵՍ ԶԵՅԻ ՄԵՆ ՈՒՐԱԿԱՌԹԵԱՆ ԱՌԵՏԱՍ ԿՈՒՏԱՄ» : ՂՈՒԿ. Բ. 10

ՀԱՏՈՐ 25.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, 1872.

ԹԻՒ 51

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վերստին ծնունդ : — Թոմովուծինը բժշկելու կերպ մը : — Ափրիկէի ճանն : — Պէյրուէն նամակ մը : — Մարտուանու գպրոցաց քննութիւնը : — Պօլսեցի Հայու մը նամակին համառօտութիւնը : — Միսիոնարք և Հայք : — Անժաքիա 1872 Ապրիլ 3ին պատահած երկրաշարժէն վնասուողներուն օգնութիւն ընող անձանց ուղղուած շնորհակարութեան նամակ մը : — Քաղաքական լուրեր : — Շուկայի գիներ :

ՎԵՐՍՏԻՆ ԾՆՈՒՆԴ

ՄԱՐԴ մը որ ծեր է ինչպէս կըրնայ նորէն ծնանիլ, կամ «Աստուծոյ թագաւորութիւնը մտնելու» համար պահանջուած բարուց հիմնական փոփոխութիւնն ինչպէս կըրնայ կատարուիլ այն մարդոց վրայ որ երկայն ատեն մեղքի մէջ ապրած են. — այս հարցման մենք Աւետարեցի 48 թւոյն մէջ պատասխան տալով ըսինք թէ «Այս փոփոխութիւնը կը կատարուի Հոգւոյն Սրբոյ ներգործութեամբ» : Բայց պէտք է դիտնալ որ Հոգին Սուրբ այս գործը կը կատարէ, ոչ թէ իր Աստուածային զօրութիւնը ուղղակի բանեցնելով, այլ միջոցներու գործածութեամբ : Անոր գործածած գլխաւոր միջոցն է Աստուծոյ խօսքը : Պէտքէկոստէի օրը իրեք հազար անձինք դարձի գալով բարուց այն հիմնական փոփոխութիւնը ստացան Հոգւոյն Սրբոյ ազդեցութեամբ, որ այն օրը հրաշալի կերպով յայտնուեցաւ : Բայց այն օրն ալ Սուրբ Հոգին Պետրոսի քարոզութիւնը գործածեց իբրեւ միջոց այն հրաշալի փոփոխութիւնը կատարելու : Երբ այն մարդիկը Պետրոսին խօսքերը մտիկ կ'ընէին, «Իրենց սրտերուն մէջ զլլացին» կ'ըսէ Սուրբ Գրքը (Գործ. Բ. 37) : Այսպէսնաւ, երբ Պետրոս Կոռնելիոսին եւ անոր տանը մէջ գտնուողներուն կը քարոզէր, «Հոգին Սուրբ», կ'ըսէ Գործ. Բ. Աւաքելոցը, «Իշաւ ամենուն վրայ, որոնք խօսքը կը լսէին» (Գործ. Ժ. 44) :

Անոնք որ կը փախաքին այս Հոգեւոր վերածնութեան, այս բարուցարմատական փոփոխութեան, առանց որոյ մէկը չի կըրնար Աստուծոյ թագաւորութիւնը մտնել, բնաւ մոռնալու չեն ասիկա : Յիշեալ փոփոխութիւնը Հոգւոյն Սրբոյ ներգործութեամբն ըլլալուն համար, շատերը կը կարծեն թէ, զանիկա ձեռք բերելու համար իրենք բան մը չըրած, միայն եթէ Աստուած կամենայ՝ այն փոփոխութիւնը անշուշտ կը շնորհուի իրենց. սակայն էս բան մը զոր իրենք կրնան ընել, և պարտական են ընելու : Պէտք է որ իրենք զիրենք ծանօթացնեն Աստուծոյ խօսքին անոր քարոզութիւնը մտիկ ընելով, և անոր յայտնած և պատուիրած բաները սորվելով : Այսպէս կրնան լեցունել իրենց միտքն Աստուածային ճշմարտութեան գիտութեամբ, զոր Հոգին Սուրբ իբրեւ միջոց կը գործածէ Հոգիներուն նորոգութեանը կամ վերածնութեանը համար : Մարդոց հոգեւորապէս նորէն ծնանելուն կերպն ընդհանրապէս աս է : Անոնք կը սորվին Աստուծոյ խօսքին վկայութենէն եւ բուն իրենց խիղճէն թէ մեղաւոր են, և կարօտ թողութեան և մեղքէ մաքրուելու, և թէ կարօտ են նաեւ փրկչի մը. վերջապէս Աստուծոյ խօսքէն կը սորվին թէ Քրիստոս ինչեր ըրաւ իրենց փրկութեանը համար : Հոգին Սուրբ կը գործածէ այս ճշմարտութիւններն իբրեւ միջոց՝ մարդոց սրտերուն մէջ մեղաց համար ապաշխարութիւն եւ Քրիստոսի վրայ հաւատք զարթուցանելու : Եթէ մարդիկ իրենց սիրտերը բանան Սուրբ Հոգւոյն այս ազդեցութեանը, անշուշտ պիտի կատարուի անոնց մէջ վերը յիշուած այն մեծ եւ սքանչելի փոփոխութիւնը : Հին բաները պիտի անցնին, և ամենայն

ինչ նոր պիտի ըլլայ : Պիտի ունենան նոր զգացումներ մեղաց դէմ : Առաջ կը սիրէին մեղքը. այն փոփոխութեանէն ետքը պիտի ատեն զայն : Առաջ Աստուծմէ վախ և սարսափ միայն ունէին. այն փոփոխութենէն ետքը դանի պիտի սիրեն, և իրենց մեծ երջանկութիւնը պիտի համարին անոր ծառայել, և այլն, և այլն : Վերջապէս մարդ Սուրբ Հոգւոյն գործածած Աստուածային ճշմարտութեան միջոցով նորէն կը ծնանի, Այն ճշմարտութիւնը ճանչցողներուն ամէնն ալ թող աղօթք ընեն որ Հոգին Սուրբ անիկամիջոց մը ընէ իրենց վերածնութեանը : Աւետարանին քարոզիչներն ալ թող աղօթեն որ իրենց քաղաքաւ ճշմարտութիւնը զայն լսողներուն համար ըլլայ միջոց վերածնութեան՝ Հոգւոյն Սրբոյ ազդեցութեամբ :

ԹՈՒՌՈՎՈՒԹԻՒՆԸ ԲԺՇԿԵԼՈՒ ԿԵՐՊ ՄԸ
Շէրվէն անուն Գաղիացի մը Լիոն քաղքէն թոթովութիւնը բժշկելու նոր կերպ մը գտաւ, որ յաջող արդիւնք կ'ունենայ : Թոթովախօս մը այս նոր կերպով իրեք շաբթուան մէջ կրնայ բժշկուիլ : Առաջին շաբթուան մէջ կը պահանջուի բնաւ չխօսիլ, այնպէս որ լեզուին թոթովելու ունակութիւնն ընդհատի : Երկրորդ շաբթուան մէջ դարմանուող անձը կրնայ խօսելու սկսիլ, բայց ծանր ծանր և բառերն արտասանելու ատեն ձայնաւոր և բաղաձայն գիրերուն բուն հնչմանը ուշադիր ըլլալով : Միանգամայն խնամք տանելու է շնչառութիւնը կանոնաւորելու, այնպէս որ շունչ առնել և տալը միօրինակ և միակերպ ըլլայ : Շաբթ մը այս զգուշութիւնները ընելէն ետքը, երրորդ շաբթուան մէջ ինքզինքը սովորեցնելու է աւելի

շուտ, այսինքն՝ խոսակցութեան մէջ գործածուած սովորական արագութեամբ խօսելու:

Այս կերպը ճշգրիտ կատարող թութովախօսներէն շատերը բժշկուած են: Եթէ այս դարմանը կատարող անձն իր թութովութենէն քիչ շատ բժշկուելէն ետքը կը տեսնէ որ իր առջի ունակութիւնը նորէն կը դառնայ, վերոյիշեալ կերպը կրկնելու է գէթ քանի մը օր: Ինչպէս կը տեսնուի, այս կերպն այնպէս դիւրին է որ, ամէն թութովախօս կամ ծանրալեզու՝ կրնայ գործադրել, եթէ համբերութեամբ պահանջուած զգուշութիւններն ընէ:

ԱՓՐԻԿԷԻ ԶԱՆՃ

Ափրիկէի կեդրոնական մասին մէջ Եփէ կոչուած տեղակ մը ճանճ կայ, որ գրեթէ մեր հասարակ ճանճին չափ մեծութիւն ունի, դեղնով խառն թխագոյն: Այս ճանճին խայթոցը շատ թունաւոր է, և այնպէս մահացու է որ, եթէ անոնցմէ իրեքը կամ չորսը եղ մը խայթեն, կենդանին կը մեռնի: Խայթուածը կ'երևի թէ 'ի սկզբան եզին ցաւ չպատճառեր. բայց քիչ մը ետքը կենդանին նուաղելով կ'իյնայ, և իսկոյն աչուրները կը կուրնան, մարմինը կ'ուռի ահագին մեծութեամբ, մազերը կը կարծրանան, և քիչ ժամէն ջրածգութիւն և մահ վրայ կը հասնին: Բայց այս մահացու թոյնը որուն ազդեցութենէն եղ, ձի, ոչխար և շուն, ժանտախտէ զարնուածի պէս կ'իյնան՝ բոլորովին անմիտ է մարդոց, շորիներու, էջերու, այծերու և գաղաններու:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Պատ. Տըթոր Բիկսին Պէյրութէն ըստ Եւրոպ. Նոյ. 25 թուականու գրած մէկ նամակէն, յիշեալ քաղքին մէջ Տէրօլը գործին նկատմամբ հետեւեալ կարճ հատուածը կը քաղենք:

«Այս քաղաքին գործը կ'ըսէ, «ուշադրութեան արժանի, միանգամայն յուսացուցիչ է: Երէկ ներկայ գտնուեցայ Միսիոնարական մատրան մէջ կատարուած Կիրակնօրեայ դպրոցին,

Տր. Ճէսուրի վերատեսչութեան ներքեւ: Ներկայ եղողներն 317 էին, վարժապետաց բոլորն ալ բնիկներէն. Տր. Ճէսուրը ասոնցով առաջնորդողն էր: Գլխաւոր պակաս բանը հոս բնիկ հովուութիւնը կամ երիցութիւնն է. թէպէտ մեծ ջանքեր կ'ըլլան բնիկներէն հովիւներ հասցնելու: Սակայն այժմու վիճակին մէջ ալ տեղւոյս բնիկ Աւետարանական եկեղեցին տարին գրեթէ 100 լիրա հանգանակութիւն կ'ընէ, և այս գումարը յատկացեալ է այս երկրիս մէջ Աւետարանի քարոզչութեան գործին:»

Աւետարանի համար:

ՄԱՐՍՈՒՆՈՒ ԴՊՐՈՅԱՅ

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյ. 12 ին Նախակրթական վարժարանին, այսինքն Աստուածաբանական դպրոցին համար պատրաստուող աշակերտք քննուեցան թուաբանութեան, աշխարհագրութեան, գրաբար և աշխարհաբար քերականութեան և ալ՝ ճշգրտայի դասերուն մէջ: Կէս օրէն ետքը Աստուածաբանական դպրոցի աշակերտք աստուածաբանութեան և մտաւորական փիլիսոփայութեան մէջ քննուեցան:

Հետեւեալ օրը, Նոյ. 13ին ամբողջ օրը, և Նոյ. 14ին մինչև կէսօր, աղջկանց վարժարանի քննութեանը նախուելով, աշակերտուհիք քերականութեան, թուաբանութեան, աշխարհագրութեան, պատմութեան, Պօղոս Առաքելոյն ճամբորդութեանը, բարոյական գիտութեան և առողջապահութեան մէջ քննուեցան: Այս դասերուն քննութեանցը մէջերը երբեմն գեղեցիկ երգեր երգուելով՝ աղջկանց կողմէն ալ ճառեր կը կարդացուէին:

Վսեմ. Գայմագամ պէյ, Հաքիմ Էֆէնտի, և քաղաքիս պատուաւորներէն Մհմետ Էֆէնտի իրենց ներկայութեամբ բարեհաճեցան պատուել այս քննութեան հանդէսը:

Վարժարանս երեսունէն աւելի աշակերտուհի ունէր, որոնցմէ վեցն իրենց ընթացքը լրացուցած ըլլալով ելան դպրոցէն:

Նոյ. 14ին կէս օրէն ետքը, և Նոյ. 15ին ամբողջ օրը Աստուածաբանական դպրոցի աշակերտք քննուեցան Պօղոս Առաքելոյն ճամբորդութեանը և անոր մէկ քանի թղթերուն մեկնութեանցը, Անգղիարէն քերականութեան և թարգմանութեան, Եկեղեցական պատմութեան և ալ՝ ճշգրտայի մէջ:

Յետոյ իրենց ընթացքն այս տարի լրացուցած եղող չորս աշակերտք զատ զատ նիւթերու վրայ ճառեր կարդալով, քննութեան վերջ տրուեցաւ:

Տար Աստուած, որ այս ամէն քննութեանց պտուղը թէ մեր ազգին և թէ ուրիշ ազգաց հոգեւոր օրհնութիւն մ'ըլլար:

Մարտուն, Նոյ. 18 1872

Աւետարանի համար:

ՊՈԼՅԵՏԻ ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՆԱՄԱԿԻՆ

ՀԱՄԱՌՈՏՈՒԹԻՒՆԸ

Օրագիր անուն թերթին 863 թւոյն մէջ Յ. Գ. Ոսկերիչեան ստորագրութեամբ յօդուած մը կարդացինք, որոյ վերնագիրն էր «Միսիոնարք եւ Հայք»: Հեղինակն իր խօսքերը «Մէնչէսթըր Կարտիէն» անուն Անգղիարէն լրագրոյն մէջ տեսնուած «Վէնիզայ» ստորագրութեամբ յօդուածի մը վերայ հիմնելով, կը ջանայ ցուցնել թէ «Միսիոնարք հոն (Հայոց մէջ) երթալով և բարի ժողովրդեան մը մէջ գրծութեան սերմ ձգելով՝ ձախող արդիւնք մը բերելէ զատ ուրիշ բան մը ըրած չունին»: Արդոյ յօդուածագիրն անշուշտ ուրիշ բաղմաթիւ մարդոց նման աչերը գոցելով՝ և չուզելով տեսնել կրօնի և վարուց այն սքանչելի փոփոխութիւնը որ Արեւելի մէջ եղաւ և դեռ ևս լինելու վրայ է ամէն օր 'ի շնորհս պատուարժան Միսիոնարաց, կ'ելլէ այլ ընդ այլոյ խօսքեր կ'ընէ: Արդարեւ արդոյ հեղինակին յիշած Անգղիարէն յօդուածը գրող Պ. «Վէնիզայ» ըրած առարկութիւնները կոյրի մը ըրածին կը նմանին, որ արեւը չը տեսնելով կ'ուզէ հաւատալ և հաւատացնել թէ արեւ ըստած բանը չկայ: Պ. «Վէնիզայ» կը հարցնէ թէ «Որո՞նք են այդ սքանչելիքները» որ Պատ. Թրօպըրիճ յԱնգղիա ըրած մէկ ատենախօսութեանը մէջ կը յիշէ, ըսելով թէ «Միսիոնարք սքանչելիքներ կը գործեն Հայոց մէջ»: Այս սքանչելիքները տեսնելու համար պէտք է որ աչքերնիս անգամ մը դէպ ի Հայաստան դարձու:

նենք. եւ ինչ պիտի տեսնենք հոն : Պիտի տեսնենք բարոյական լուսաւորութիւն մը, որ աշխարհիս վրայ ամէնէն վսեմ բանն է, և աղբիւր, հիմ ու խարիսխ բոլոր վերանորոգմանց : Դարերէ ՚ի վեր Հայաստանի հորիզոնը շրջապատող խաւարչտին մթութիւնը օր ըստ օրէ փարատուելու վրայ է. աւելորդապաշտութիւնը, թիւր ու մոլար կարծիքներ և գաղափարներ, ևն, ևն, օր ըստ օրէ անհետ կ'ըլլան, Գրիստոսի եկեղեցին օր ըստ օրէ կը բարեկարգի, ճշմարտութիւնը ամէն տեղ յաղթանակ կը կանգնէ, մարդիկ կը սկսին իրենց պարտաւորութիւններն ուսանիլ և կատարել, ևն, ևն. և միթէ ասոնք սքանչելիքներ չեն : Աչքերդ բաց և տես գաւառացի Հայոց մէջ եղած եռանդը և շարժումը. ստակ կը հաւաքեն, Գիւրտիսթանէն երիտասարդներ բերելով զանոնք կը դաստիարակեն և վերստին ի Գիւրտիսթան կը խրկեն, այն խեղճ Գիւրտիսթանի Հայերը լուսաւորելու : Արդ, Պ. Վէռիդայ, և նմա փաստաբան կանգնող Պ. Ոսկերիչեան, ինչ են այս չարժուանքը, այս զգացումները. ո՞չ ապաքէն սքանչելիքներ են և վսեմըսքանչելիքներ, Լաւ ուրեմն, այժմ փնտռենք. բոլոր այս փոփոխութեանց պատճառ եղողները որոնք են արդեօք. ո՞չ ապաքէն այն Միսիոնարը՝ որք հայրենիք, ծնողք, բարեկամ, աղբական, ստացուածք ևն, թողլով, աշխարհիս չորս կողմերը կ'երթան այսպիսի սքանչելիքներ գործելու, ժողովուրդները բարեկարգելու, ազգերը Աւետարանին պայծառ լուսովը լուսաւորելու :

Խօսքերնիս վերջացնելով կ'ըսենք թէ Պ. Վէռիդայ՝ աւելի լաւ ծառայութիւն քան կ'ըլլար ազգին ճշմարտութեան խնայեան կանգնելով քան հակառակորդ, զի խիստ է քեզ, Պ. Վէռիդայ, ընդդէմ խթանի աքացել, իսկ գալով Պ. Ոսկերիչեանի, որ նոյն յօդուածը Անդղիարէնէ թարգմանելով և մի քանի խորհրդածութիւն աւելցնելով իր կողմէն հրատարակած է, կ'ըսենք թէ աւելի լաւ բաներ կրնայ գտնել թարգմանելու. ուստի իւր աշխատութիւնը փոխանակ սխալ ներկայացման զոհելու, աւելի լաւ կ'ընէ որ լաւագոյն բաներու տայ :

* * *

1872 Դեկտ. 5 Կ. Պոլս.

Աւետարանի համար :

ՄԻՍԻՈՆԱՐԻ ԵՒ ՀԱՅՐ.

Այս վերնագրով եւ Յովհաննէս Գ. Ոսկերիչեան ստորագրութեամբ Օրագրի 863 թուոյն մէջ հրատարակուած նամակէ մը կ'իմանանք թէ՝ Մանչէսթէրի Անգղիերէն լրագիրներէն մէկուն մէջ « Վէռիդայ » ստորագրութեամբ նամակ մը կայ եղեր, որ մօտեւս Անգղիոյ գումարուած Միսիոնարական ընկերութեան մը մէկ ժողովին եղած ատենախօսութեանց և ոմանց հակասութեանցը դէմ կը խօսի : Այս մասին հետեւեալը բառ առ բառ կը քաղեմք Պ. Ոսկերիչեանի նամակէն. —

« Յիշեալ ընդհանուր ժողովոյն մէջ Պատ. Ռայս կը յիշէ թէ՛ սոյն ընկերութիւնը ինչ նպատակաւ հաստատուած է, այն է՝ հոն տեղէն (Անգղիայէն) Միսիոնարք Տաճկաստան երթալով՝ Գրիստոնէութիւնը Տաճկաց մէջ քարոզեն : Ուստի ասոր համար յիշեալ նամակագիրն Արթ. Պատուելոյն դէմ կը յարձակի, ըսելով թէ՝ մինչեւ ցարդ ոչ Անգղիացի եւ ոչ Ամերիկացի Միսիոնարք սոսկ Մահմետական մը Գրիստոնէութեան չեն դարձուցած : Ուրեմն այսպիսի անուամբ ընկերութիւն մը հաստատուելու լիարժեքութիւն մ'է : Ուրիշ մ'ալ Պատ. Թհօրէսը իւր ատենախօսութեան մէջ ըսելով թէ՝ « Միսիոնարք ՄԻՍԻՈՆԱՐԻՆԵՐ Կ'Ը ՊՈՐՇՆԵՆ Հայոց մէջ », կը հարցնէ նամակագիրն, — Որո՞նք են այդ սքանչելիքներն, — միթէ հեթանոս են, անասունած են Հայք. — ո՞չ, — ուրեմն ինչ են այդ գործած սքանչելիքներն, — միթէ կրնայ Պատ. Թհօրէսը յիշեալ այս ազգին « զուտ եւ պարզ » Գրիստոնէաներ լինելը :

Ոչ թէ « սոսկ Մահմետական մը » այլ հարիւրի չափ Մահմետականաց Գրիստոնէութեան յարիւր եւ ասոնցմէ 50ի չափ անձանց ալ Միսիոնարաց ձեռք մկրտուելը գիտցողները, Պ. Վէռիդայի այս մասին անտեղեակ գտնուելը տեսնելով ի հարկէ պիտի ցաւին որ իր հիշողութեան ճշմարտութիւն (Վէռիդայ) կոչելով ի զուր կը գոյթակղեցնէ խեղճ միամիտները, իսկ Պատ. Թհօրէսի յիշած « սքանչելեաց » գալով, չենք կարծեր որ Պ. Վէռիդայ գոնէ սաջափն ալ չգիտնայ թէ Միսիոնարաց Տաճկաստան գալովը՝ հոն Բողոքական անուամբ ժողովուրդ մը եւ բազում բնիկ եկեղեցիներ կազմուել են, ասոնք քաղաքական Ազգապետ մը ունին, ասոնց համար դպրոցներ բացուած են, եւայլն եւայլն. զորս մի առ մի հոս յիշեն աւելորդ կը համարիմ, ամենուն քաջածանօթ ըլլալուն համար : Որչափ որ Պ. Վէռիդայի գրուածքէն կրնայինք հասկնալ, անոր միտքը ոչ

թէ այս իրողութիւններն ուրանալ է, այլ չընդունիլ թէ ասոնք « սքանչելիքներ » են : Բանի որ, ըսել կ'ուզէ, Հայերը հեթանոս չեն, անասունած չեն, քանի որ Պատ. Թհօրէսը ալ չկրնար ուրանալ Հայոց « զուտ եւ պարզ » Գրիստոնէաներ լինելը ուրեմն այդ ըրածներնիս ալ « սքանչելիք » չկրնար ըլլալ. ընդհակառակն քիչ մը վարը կ'ըսէ թէ, « Բարի ժողովրդեան մը մէջ գոտութեան սերմն ձգելով ձախող արդիւնք մը բերել » է ըրածնին :

Խնդիրը հոս է որ Պատ. Թհօրէսը կ'ուրանայ Հայոց « զուտ եւ պարզ » Գրիստոնէաներ լինելը, եւ այն ատեն ի հարկէ Միսիոնարաց ըրածներն ալ « սքանչելիք » կոչելու իրաւունք կ'ունենայ. եթէ Պ. Վէռիդայ կ'ընդունի զՀայս իբրեւ « զուտ եւ պարզ » Գրիստոնէաներ, կը յորդորենք զինքը որ շուտով բաժնուի Բողոքական եկեղեցիէն, եւ Հայոց եկեղեցոյն հետ միանայ իր հոգւոյն փրկութեանը համար. որովհետեւ Հայոց եկեղեցին այնպէս կը համարի թէ Բողոքական եկեղեցին հերձուածող եւ հերետիկոս է :

Շատ երաժամալի է որ Պ. Ոսկերիչեան ալ վերոյիշեալ իրողութեանց անտեղեակ ըլլալով շնորհակալ կ'ըլլայ Պ. Վէռիդային որ « Հայոց բարոյութեանը վրայօք կը ճառէ տիեզերքին » : Իսկ Պ. Ոսկերիչեանի իր կրօնական զգացմանցը գալով, անոր ամենեւին ըսելիք չունինք, զի նա կրօնը կ'ըմբռնէ իբրեւ լոկ ազգութեան կապ մը, եթէ « զինուորական գոյութիւն » ունեցող ազգ մը ըլլայինք, այն ատեն հոգէն որ մէջերնուս ոմանք Պապական, ոմանք Բողոքական, ոմանք եւն. եւն. ըլլային, կ'ըսէ, « Բայց քանի որ Հայն հպատակ ազգ մ'է » պէտք չէ որ իր կրօնէն չարժի, զի որ զինուորական ազգի կրօնին որ յարի, նոյն ազգին ալ կը յարի. Ասիկա այն աստիճան անտեղի խօսք մըն է, որ վրան խօսիլ անգամ չարժեք, այլ, ինչպէս վերն ըսինք, կրօնի վրայ նամակագրին զգացումը կը ցուցնէ : Իսկ « զատուելու » եւ « օտարանալու » խնդրոյն գալով, Պ. Ոսկերիչեան աւելի աղէկ կ'ընէր՝ եթէ մեր անցեալ խայտառակութիւնն երեւան հանող բան ամենեւին չ'իշէր. այն է՝ եկեղեցեաց բեմէն բանագրել, բարեւ մի տաք մ'առնուք ըսել, անոնց ջուր եւ հաց տանողները կանչել՝ յանդիմանել, եւ այսպէս բաժանման հացին իւր քսել. զի եթէ իբրեւ Բողոքականութեան հետեւանք՝ բաժանման գէշութիւնը ծագեցաւ, այդ ոչ Միսիոնարին յանցանքն է, ոչ ալ Բողոքականութեան յարող Հայուն, այլ ընդհանուր Հայոցս տգիտութեանն է յանցանքը՝ որ Պ. Ոսկերիչեանի պէս մինչեւ ցայսօր դեռ չենք գաղափարի ի գործ դնել. ամէն մարդ իր գլուխը իր սրովը կը կտրէ. Ամէն մարդ իր ազգայնութեան ամբողջութեանը եւ զօրանալուն կ'աշխատի, ոչ թէ ուրիշին. Թող մենք ալ մերինն աշխատենք, փոխանակ ուրիշն սպասելու որ մեզի համար աշխատի կամ չտկարանանուս հոգ տանի : Այդ հոգը քիչ տանելու էինք, Միսիոնարք հոս քաղաքական պաշտօնով եկած չեն, այլ հոգեւոր, եւ իրենց յատկացած պաշտօնը կատարած ալ են առանց բան մը խնայելու :

Մ.

ԱՆԹԱՔԻԱ 1872 ԱՊՐԻԼ 3 ԻՆ ՊԱՏԱՀԱՅԻ
ԵՐԿՐԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱՍՏԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ
ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԸՆՈՂ ԱՆՁԱՆՅՈՒՂՈՒՄ
ՇՆՈՐՀԱՅԱԼՈՒԹԵԱՆ ՆԱՄԱՆՈՒՄ

Քրիստոս Յիսուսով Սիրելի եղբարք:

Ձեր մեղ խրկած ստակը, որ Կոստանդնուպոլիսէն 1286. 10, Հալէպէն 700 (500 ժողովրդէն, 200 ալ Միսինարէն), Տիարպէրէրէն 600, Մարսուսնէն 780 (այսինքն 400 ժողովրդէն, 200 Միսինարներէն, 100 Աստուածաբանական դպրոցի աշակերտներէն և 80 աղջկանց դպրոցի վարժապետէն) 100 Ամասիոյ եղբայրներէն, 220 Չարշապայի եղբայրներէն, 600 Այնթապի Հէյրէի եկեղեցիէն, 400 Այնթապի Գայաճըղ իւսթիւյի եկեղեցիէն, 300 Մարաշի Շէքէր տէրէի եկեղեցիէն, 50 Քիլիսիէն, 290 Խարբերդու Հիւսէյնիկ գիւղէն էր. այս տասներկու զատ զատ տեղերէ խրկուած գումարները մաքուր ստակ, այսինքն իւրան 100 զրշ ըլլալով, ամենուն գումարը միատեղ 5326 զրշ. 10 փրյ. ամբողջ մեղի հասած ըլլալը ծանուցանելով հանդերձ, Ձեր ցոյց տուած կարեկցութեանն ու բարեսիրութեանը համար լիութեամբ սրտի շնորհակալութիւննիս կը մատուցանեմ:

Եղբարք Ձեր՝ Անթաքիա և չրշակաները պատահած երկրաշարժէն վնասեալք:

Անթաքիա 1872 Նոյ. 4

Անտիոքի երկրաշարժէն վնասուողներուն օգնութեան համար 4476 զրուրուշ մեղի զրկուած ըլլալն՝ Աւետաբերի 30 և 32 թիւերուն մէջ ծանուցինք: Այն ժամանակէն ի վեր ընդունեցանք 600 զրուրուշ Բաղէշէն, և 386 զրուրուշ Մանիսայէն և Զմիւռնիայէն, ուստի այս նպատակաւ մեղի եկած ստակին ամբողջ գումարը կ'ընէ 5462 զրուրուշ: Բոլոր այս ստակը շրջակեցինք Անտիոք, բայց վերինամակէն կը տեսնուի որ, անոր գրուած ատենը, յիշեալ ստակին միայն մէկ մասը վնասուողներուն հասած էր:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոյ. 6 րոս Յունաց, Եւ Դեկտ. 18 րոս Լուս. 1872:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Լրագրաց խօսքին նայելով Պարսից կառավարութիւնը բողոքած է մայրաքաղաքիս մէջ Հոկտեմբեր ամսուն պատահած վախիտէ խանի կռուոյն պատճառաւ քանի մը Պարսիկներու Ոստիկանութեան կողմէն բռնուելուն և բանտարկուելուն դէմ: Այս տեղի

Պարսիկ դեսպանը չուզեր իր թարգմանը զրկել ներկայ գտնուելու անոնց դատին որ տեղական կառավարութեան առջև պիտի տեսնուի: Բարձրագոյն Դրան Արտաքին գործոց պաշտօնեան ալ պատասխան տուած է Դեսպանին թէ, իր թարգմանը զրկէ չղրկէ, ամբաստանութեան ներքեւ գտնուող անձինքը պիտի դատուին, և, եթէ յանցաւոր գտնուին, պիտի պատժուին:

— Լէվանդ Հէրալտ ստիպմամբ կը յորդորէ Ագրիանուպոլսոյ և Տէտէ Աղաճի մէջտեղի երկաթուղոյն տնօրէնները, որ յիշեալ երկաթուղոյն հասնելու տեղը Տէտէ Աղաճիէն Քիլիա փոխադրեն, որ Տարտանէլի (Չանադ Գալէյի) նեղուցին եղերքը քաղաք մըն է: Քիլիա, կ'ըսէ Լէվանդ Հէրալտ, աղէկ նաւահանգիստ է և առողջ օդ ունի, մինչ Տէտէ Աղաճ ըստած տեղը զուրկ է այս բաներէն:

— Կ'ըսուի թէ Սօֆիայի կողմերը Պուլկարք պատամբութեան փորձ մը ըրած են, և 35 հոգի իբրեւ մասնակից բռնուած են:

— Երուսաղէմի Պատրիարքին անկումը գործադրել և անոր տեղ ուրիշ մը դնել տալու համար՝ յիշեալ քաղաքին Սինոտին կողմէն քանի մը անձինք յատուկ յանձնարարութեամբ մայրաքաղաքս եկած են:

ԵՒՐՈՊԱ

Թէպէտ Գաղիոյ կառավարութիւնը դրեթէ երկու տարիէ ի վեր հանրապետական է, բայց և այնպէս ցարդ հանրապետութիւնը պաշտօնական կերպով հրատարակուած չէ, և դեռ օրէնքով սրոյում մը եղած չէ հանրապետութեան Նախագահին Պր. Թիէրի իշխանութեանը սահմանին տևողութեանը նկատմամբ: Պր. Թիէր հանրապետութեան Նախագահի անուն ունի, բայց դրեթէ Նաբոլէոն Կայսեր չափ բացարձակ կերպով կը վարէ իր իշխանութիւնը:

Մօտերս Պատգամաւորաց սենեկին բացուելուն առթիւ ըրած ուղերձին մէջ, Պր. Թիէր առաջարկեց հանրապետութիւնն արդէն իբր հաստատուած նկատել, և անոր կազմակերպութիւնը կատարեալ ընել իր Նախագահութեան ժամանակը որոշելով և Պատգամաւորաց երկրորդ սենեակ մ'ալ հաստատելով: Այս առաջարկութիւնը մեծ յուզման պատճառ եղաւ Պատգամաւորաց սենեկին մէջ: Միապետութեան կուսակից եղող Պատգամաւորք սաստկութեամբ դէմ

կեցան այս առաջարկութեան: Ասոնք մինչև ցարդ ըստ իմիք հաճութիւն տուած էին հանրապետութեան՝ յուսալով թէ անիկա առժամանակեայ պիտի ըլլար, և թէ չուտով ճամբայ պիտի բացուէր անոր տեղ Միապետական կառավարութիւն մը հաստատուելու: Այսպիսիներ հարկաւ չեն ուզեր մշտապէս կազմութիւն և հաստատութիւն տալ Հանրապետութեան Գաղիոյ մէջ: Ուստի Նախագահին իշխանութեանը սահման և ժամանակ որոշելու տեղ, կը փափաքին անորոշ թողուլ զայն, որպէս զի կարենան զանիկա ջնջել երբ որ կամենան: Ասոնք կ'ուզեն նաև Տէրութեան բոլոր Պաշտօնեաներն իրենց իշխանութեանը հպատակեցնել: Երկրորդ սենեակ մը հաստատել չեն ուզեր, վախնալով թէ իրենց իշխանութիւնը կը նուաղի: Այս միապետականք, որոնց հետ միաբան են նաև անոնք որ ծայրայեղ հանրապետական կուսակցութեան նպատակներէն կը վախնան, այնպէս շատուոր են որ չի գիտցուիր թէ այս վէճն ինչպէս պիտի վերջանայ:

— Աւետաբերի 49 թուոյն մէջ յիշուած Գերմանացի հարուստ կալուածատեալք՝ քաղաքներու և գիւղերու վարչութեանը մէջ բանեցուցած իշխանութիւնը չափաւորելու նկատմամբ եղած ջանքերը յաջող ելք ունեցան: Անոնց իշխանութիւնը կամ ազդեցութիւնը չափաւորելու օրէնքը Գերմանիոյ ազգային օրէնսդիր ժողովին երկու մասէն ալ ընդունուեցաւ: Այն օրէնքին ընդունուելուն նպաստելու համար Գերմանիոյ Կայսրը վերին խորհրդարանին, այն է՝ իշխանաց խորհրդարանին մէջ, 24 նոր անդամ աւելցուց, այսինքն՝ ազնուականութեան աստիճան տուաւ 24 անձանց որոնց այն օրէնքին նպաստաւոր կարծիք ունենալը գիտէր:

ՇՈՒԿԱՅԻ ԳԻՆԵՐ

Ափիսի	օխ.	400—420
Ճէնրի	»	46—22
Յօրեն կարծր Բումէլի	բողը	33—37
» » Անատոլու	»	34—36
» կակուղ Բումէլի	»	37—39
Թիֆլիսի էնկիւրիւ	»	35—46
Բամբակի Գէլէ	»	9 1/2—10
» Ատանա	»	9—9 1/4
Բուրդ » Նիստոլու լուացուած	»	45 1/2—16
» » չլուացուած	»	9 1/2—10
» Բումէլի լուացուած	»	46—16 1/2
» չլուացուած	»	40—10 1/2

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻՆԵՍՈՒՍԱՐԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԵՆ
Խմբագիր Ե. ՊԼԻՍ:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

2ազմագնըլար փողոց, Յակոբեանեան Թիւ 12